

Ковтуненко К.В.

к.е.н.,

доцент Кафедри обліку, аналізу і аудиту

Шаповал Я.В.

Одеський національний політехнічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті проблеми перспективної оцінки фінансового потенціалу підприємства за допомогою методів стратегічного аналізу. Досліджено можливості перспективної оцінки фінансового потенціалу підприємства з урахування його змін впродовж життєвого циклу організації. Надані рекомендації щодо процесу вибору оптимального методу перспективної оцінки фінансового потенціалу підприємства.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансовий стан, стратегічний аналіз, життєвий цикл організації, перспективна оцінка.

Постановка проблеми. В умовах ринку, який характеризується мінливістю попиту, пропозиції, агресивністю конкурентного середовища і низкою інших негативних макро- та мікро факторів, без ефективного фінансового управління та реальної оцінки наявних можливостей підприємства, в т.ч. фінансового потенціалу, фінансові менеджери не здатні висунути перспективні цілі та виробити раціональну стратегію їх досягнення [1]. Проблема об'єктивного вивчення оцінки фінансового потенціалу полягає в тому, що дана категорія доволі часто ототожнюється з поняттям фінансових ресурсів та фінансового стану [2]. Фінансовий аналіз пропонує ефективні методики оцінки фінансових ресурсів та фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності, тобто на конкретний момент часу. Така оцінка є недостатньою без урахування фактору часу й змін у складі фінансового потенціалу впродовж життєдіяльності підприємства. Саме тому, виникає необхідність перспективної оцінки фінансового потенціалу. Перспективна оцінка фінансового потенціалу може здійснюватися за допомогою методів стратегічного аналізу. Саме вона визначає можливості ділового співробітництва, оцінює, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів. Отже, оцінка фінансового потенціалу

підприємства за допомогою методів стратегічного аналізу є важливою сферою наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень й публікацій. У вітчизняній науці питання оцінки фінансового потенціалу, методи оцінки досліджували наступні вчені: Маслиган О.О., Федонін О.С., Гищенко О.В., Лосева С.А., Зубкова В.І., Накивайло А.В., Фомін П.А., Соколов А.В., Юдін М.А., Мойсеєнко І.П.. Переважно всі дослідження спиралися на фінансовий аналіз, який пропонує коефіцієнтний метод оцінки. В деяких публікаціях були наведені приклади оцінки конкурентоспроможності підприємства та його фінансового потенціалу як значущого чинника, за допомогою методів SWOT-аналізу.

Постановка завдання. Метою даного дослідження оцінки є визначення найбільш оптимальних методів стратегічного аналізу, які б надали об'єктивну якісну оцінку фінансового потенціалу підприємства в довгостроковій перспективі, змогли б зорієнтувати компанію на найбільш прибуткові напрями діяльності, забезпечили б нескінченне оновлення фінансового потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий потенціал є одним з головних складових економічного потенціалу підприємства. Саме від визначення даного поняття залежить рівень ефективної роботи фінансової системи на підприємстві, використання усіх її можливостей. Для прийняття ефективних управлінських рішень в межах фінансової системи підприємства необхідною передумовою є проведення адекватного й змістовного аналізу. Проведення аналізу є неможливим без точного визначення об'єкту аналізу, оскільки чіткі критерії визначення є необхідними для отримання практично значущих результатів.

Отже, проаналізувавши праці вітчизняних й зарубіжних вчених, можемо зробити наступні висновки:

- поняття фінансовий потенціал ототожнюється з поняттям ресурси;
- поняття фінансовий потенціал трактується як фінансові можливості підприємства;
- поняття фінансовий потенціал трактується, як здатність до оптимізації фінансових ресурсів;
- поняття фінансовий потенціал трактується, як відносини, що виникають на підприємстві для отримання максимального можливого результату.

В інших випадках, поняття фінансовий потенціал визначається, як комбінація вищенаведених варіантів.

Автором встановлено, що фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої взаємопов'язані та взаємообумовлені. У розрізі часу й постійно змінних зовнішніх й внутрішніх факторів, що впливають на діяльність суб'єкта господарювання, можна виявити закономірну зміну фінансового потенціалу підприємства протягом всього циклу життєдіяльності, особливу увагу звертаючи на головні його етапи та домінуючі зовнішні й внутрішні фактори.

Так, на стадії становлення підприємства здійснюється формування потенціалу, як категорії в цілому. Організаційні методи тільки починають формуватися, потенціал формується головним чином за рахунок зовнішніх факторів й прямо залежить від стану економічних відносин специфіки фінансово-господарської діяльності. Отже, на початку життєдіяльності фінансовий потенціал може буди однаковим для суб'єктів господарювання одного регіону й галузі виробництва. Виникає необхідність введення поняття «первинного фінансового потенціалу підприємства».

Розглядаючи стадію розвитку підприємства, як таку, що є наслідком вдалої реалізації існуючого «первинного фінансового потенціалу підприємства», слід пам'ятати, що на цьому етапі підприємство активно розвиває організаційні, технічні, технологічні методи управління й виробництва, так як пристосування до зовнішніх економічних факторів веде до формування внутрішніх факторів виробництва й управління підприємством. Відповідно до критеріїв ефективності реалізації того чи іншого методу, виникає зміна фінансового потенціалу підприємства в позитивне чи негативне русло. Це найбільш продуктивна фаза, так як соціальні фактори все ще мають значний вплив, в силу вступає фактор колегіальності. Отже на цьому етапі виникає необхідність введення поняття «оновленого фінансового потенціалу», який формують внутрішні підсистеми підприємства, а саме: технічна, технологічна, організаційна, економічна, соціальна.

На етапі зрілості, суб'єкт господарювання чітко для себе визначає поняття «оновленого фінансового потенціалу», яке знаходить своє відображення в критерії рівня фінансового стану підприємства. Крім того, слід зазначити, що існують значні здобутки знань, навичок, ресурсів, які потребують постійного оновлення. На даній стадії поняття фінансовий потенціал, фінансові ресурси й фінансовий стан знаходяться в максимальних точках дотику, й взаємодіють одне з одним на максимально допустимому рівні. Використання всіх трьох інгредієнтів складової продуктивного функціонування суб'єкта господарювання призведе до максимального продовження даної стадії. Утворюється практично автономна система взаємодії всіх трьох понять, де

оновлення фінансового потенціалу може повторюватися багаторазово. Отже, на цьому етапі головним є чітка й злагоджена взаємодія всіх п'яти підсистем підприємства.

На етапі спаду, суб'єкт господарювання чітко розуміє необхідність змін в усіх підсистемах, їх взаємодії, складу й напрямку використання ресурсів. Головним чинником, як й на стадії росту, знов стає соціальний фактор. Виникає потреба в веденні поняття «новий фінансовий потенціал». Він відрізняється від первинного за рядом ознак, серед яких в першу чергу є вже існуюча платформа діяльності підприємства, яка суттєво відрізняється від платформи інших суб'єктів господарювання. Новий фінансовий потенціал стає результатом взаємодії протягом всього циклу життєдіяльності підприємства з зовнішнім й внутрішнім середовищем.

На етапі старіння, підприємство має два шляхи розвитку: перший – вдале використання всіх існуючих факторів й реалізація нового фінансового потенціалу підприємства, за чим слідує повторення моделі життєдіяльності підприємства, починаючи зі стадії росту, й другий – невдала реалізація нового фінансового потенціалу підприємства, що зумовлює ліквідацію суб'єкта господарювання, як неефективної складової економіки[3].

Виходячи з цього, підходи до проведення аналізу категорій дуже відрізняються. Відповіді на питання достатності, ефективності використання може дати економічний й управлінський аналіз, крім того фінансовий аналіз дає змогу охарактеризувати стан підприємства на конкретний момент. Стратегічний аналіз може надати відповіді щодо правильності обраної стратегії й скоординувати діяльність підприємства в подальшому.

Головним при проведенні аналізу фінансового потенціалу є встановлення головних чинників, що формують фінансовий потенціал[4]. В таблиці 1 розглянуті основні чинники формування фінансового потенціалу організації.

Таблиця 1.

Чинники, які формують фінансовий потенціал

Фінансовий потенціал	Чинники, що формують потенціал
	Фінансова стабільність підприємства
	Здатність точно та вчасно здійснювати свої фінансові зобов'язання
	Інвестиційні можливості підприємства
	Можливість залучення додаткових фінансових ресурсів
	Ефективність використання капіталу (власного й позикового)
	Ефективність управління активами
	Політика, що використовується в сфері управління ризиками

Стратегічний аналіз пропонує методи для якісної оцінки фінансового потенціалу з урахуванням специфічних факторів на кожному етапі життєдіяльності підприємства, адже дана концепція є невід'ємною частиною стратегічного планування.

Так, за допомогою БКГ моделі можливо визначити оптимальний розподіл фінансових ресурсів, фінансового капіталу, можливостей та резервів підприємства між різними зонами господарювання в майбутньому.

Модель Shell/DPM була створена в розвиток моделі БКГ. За її допомогою здійснюється оцінка потоку грошових коштів й віддачі від інвестицій. Дана модель також може оцінювати види бізнесу, що знаходяться на різних стадіях життєвого циклу.

Модель ADL/LC проводиться за двома показниками: стадія життєвого циклу продукту й відношення до ринку. Саме вона надає більш уточнююче уявлення не тільки про життєву стадію організації, але й відповідну стратегію розвитку, що дозволяє більш точно описати фінансовий потенціал на конкретний момент часу.

Модель SWOT використовується для оцінки чинників та явищ, що впливають на проект. Всі вони діляться на 4 категорії: сильні сторони, слабкі сторони, можливості, загрози. Оскільки SWOT-аналіз не містить економічних категорій, то його можна застосовувати до будь-яких організацій, категорій для побудови стратегії в різних галузях діяльності й оцінки своїх перспективних можливостей. Даний вид аналізу найбільш легко можливо адаптувати для проведення якісної оцінки фінансового потенціалу, необхідно лише чітко визначити можливості й загрози для кожного конкретного виду потенціалу.

Модель ETOP дозволяє провести як внутрішній, так й зовнішній аналіз головних чинників, що впливають на формування фінансового потенціалу[5]. В таблиці 2 проведено узагальнення методів стратегічного аналізу й видів, який вони оцінюють.

Таблиця 2.

Методи стратегічного аналізу для оцінки фінансового потенціалу підприємства

Метод стратегічного аналізу	Вид потенціалу, що оцінюється
БКГ – модель	Первинний, оновлений, новий
Модель Shell/DPM	Оновлений, новий
Модель ADL/LC	Первинний, оновлений, новий
Модель SWOT	Оновлений, новий
Модель ETOP	Первинний, новий

Отже, концепція фінансового потенціалу впродовж життєвого циклу організації є актуальною, адже включає в себе перспективи розвитку підприємства та орієнтована на перспективну оцінку.

Висновки. Отже, упровадження нових видів фінансового потенціалу при його розгляді крізь призму життєвого циклу підприємства значно спрощує його стратегічний аналіз. В подальших дослідженнях головним завданням є уточнення внутрішніх й зовнішніх чинників, що впливають на формування фінансового потенціалу підприємства, для проведення його якісної оцінки, а також визначення оптимально набору факторів для генерування максимально високого рівня фінансового потенціалу підприємства. Крім того, важливим є рішення проблеми кількісної оцінки фінансового потенціалу, рішення проблеми її суб'єктивності.

Список використаних джерел:

1. Юдін М.А. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства // Економіка промисловості. – 2009. – №5(48). – С.158-162.
2. Мельниченко Ю.О. Роль фінансово-економічного потенціалу у виробничо-господарській діяльності підприємства // Економіка інновацій. – 2010. – №7. – С. 75-79.
3. Шаповал Я.В. Скаленко А.В. Проблеми визначення фінансового потенціалу регіону // XVI Всеукраїнська науково-методична конференція «Проблеми економічної кібернетики». – 2011. – с. 78-81
4. Терещенко Е.Ю. Економічна сутність фінансового потенціалу підприємства // Економічний простір. – 2010. – №2. – С.123-127
5. Головка Т. В., Сагова С. В. Стратегічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За ред. д-ра екон. наук, проф. М.В.Кужельного. – К.: КНЕУ, 2008. – 198 с.

КОВТУНЕНКО К.В., ШАПОВАЛ Я.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ СТРАТЕГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены проблемы перспективной оценки финансового потенциала предприятия при помощи методов стратегического анализа. Исследованы возможности перспективной оценки финансового потенциала предприятия с учетом его изменений в течение жизненного цикла организации. Даны рекомендации по процессу выбора оптимального метода перспективной оценки финансового потенциала предприятия.

Ключевые слова: финансовый потенциал, финансовое состояние, стратегический анализ, жизненный цикл организации, перспективная оценка.

KOVTUNENKO K.V., SHAPOVAL J.V. THE USE OF METHODS OF STRATEGIC ANALYSIS IS FOR ESTIMATION OF FINANCIAL POTENTIAL OF ENTERPRISE

The article deals with the problem of prospective assessment of financial capacity of enterprises using the methods of strategic analysis. Studied prospectively assessing the financial capacity of enterprises with regard to its changes during the life cycle of the organization. Recommendations on the process of selecting the optimal method of assessing the financial capacity of prospective businesses.

Keywords: financial capacity, financial performance, strategic analysis, life cycle of the organization, prospective evaluation.